

Examen HAVO

2009

tijdvak 1
maandag 25 mei
9.00 - 11.30 uur

muziek

tevens oud programma

muziek

Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

Aanwijzingen voor de kandidaat:

- 1 Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.
- 2 Voordat de cd wordt gestart, krijg je tien minuten de tijd om het vragenboekje in te zien.
- 3 De vragen moet je in het vragenboekje beantwoorden.
- 4 Na vraag 26 heb je een pauze van vijf minuten.
- 5 Antwoorden moeten met inkt zijn geschreven.

Aanwijzingen voor de surveillant:

- 1 Er zijn twee cd's. Tien minuten na het begin van het examen moet worden gestart met cd 1 - track 1.
- 2 De cd moet worden stilgezet na vraag 26 (vijf minuten); daarna wordt verder gegaan met cd 2 - track 1.

Dit examen bestaat uit 51 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 79 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

G. Bouzignac - Noe Pastores

cd1 track 2

Dit vragenblok is gebaseerd op het motet 'Noe Pastores' van de Franse componist Guillaume Bouzignac (1590 - 1643). In dit motet wordt de geboorte van Christus aangekondigd. De herders, voorgesteld door het koor, verbazen zich over de opwinding in de kerstnacht en stellen diverse vragen. Deze worden beantwoord door de engel Gabriël, voorgesteld door een sopraansolist. Het woord 'noë' komt vaak voor in dit stuk en wordt gebruikt als een aanduiding van vreugde.

De klank is een halve toon lager dan de notatie. De altpartij wordt zowel door mannen als vrouwen gezongen.

Aan het begin zingen achtereenvolgens drie stempartijen, afgewisseld door het koor, de woorden 'Noe Noe'.

- 1p 1 Welk alternatief geeft de volgorde van die stempartijen correct weer? (Omcirkel het juiste alternatief.)

Na een korte leestijd hoor je het fragment drie keer.

- A tenor koor sopraan koor alt koor
B tenor koor alt koor sopraan koor
C bas koor sopraan koor tenor koor
D bas koor tenor koor sopraan koor

cd1 track 3

Je hoort het zojuist beluisterde fragment nog twee keer.

De drie stempartijen zingen onderstaande motieven.

- 1p 2 In welke volgorde worden deze motieven gezongen? Let op: één van deze motieven wordt ook in een ander octaaf gezongen.

.... - koor - - koor - - koor

cd1 track 4

Je hoort het zojuist beluisterde fragment en het vervolg daarop. In dat vervolg zingt de sopraansolist de onderstaande melodie.

pas - to - res can - ta - te Do - mi - num
herders, zingt voor de Heer

- 2p **3** Direct na deze melodie verandert het ritme van de koorstemmen. Beschrijf het ritme van het eerste gedeelte (vóór de melodie van de sopraansolist) en het tweede gedeelte (na de melodie van de sopraansolist). Laat de slotmaten met de woorden 'canticum novum' buiten beschouwing. *Je hoort het fragment drie keer.*

1e gedeelte

2e gedeelte

cd1 track 5

Je hoort twee keer het slot van het zojuist beluisterde fragment.

- 1p **4** Hoe is de slotklank samengesteld? (Omcirkel het juiste alternatief.)
A unisono
B kwint (open samenklank)
C kleine drieklank (mineur)
D grote drieklank (majeur)

cd1 track 6

Van het vervolg is de tekst van de koorpartijen met vertaling afgedrukt.

Dum silentium tenerent omnia Terwijl alles stil is
et nox in suo cursu iter abiret en de nacht van zijn baan afdwaalt

- 2p **5** Geef aan de hand van twee aspecten aan hoe de tekst muzikaal wordt uitgebeeld. Laat de Gloria-inzet van de solist buiten beschouwing. *Je hoort het fragment twee keer.*

1

2

cd1 track 7

Van het volgende fragment staan de partij van de sopraansolist en de vertaling van de tekst afgedrukt.

Glo-ri-a Glo-ri-a Glo-ri-a Glo-ri-a Glo-ri-a Ga - bri - el e-go sum.

Solist: Gloria. (Koor ertussendoor: Wie is het?) Solist: Ik ben Gabriël.

De Gloria-inzetten zijn heel opvallend en klinken als een trompetmotief waarmee iets belangrijks wordt aangekondigd.

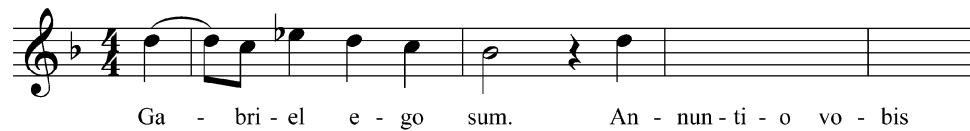
- 2p 6 Geef aan hoe dit door de melodieopbouw wordt gerealiseerd (twee aspecten).
Je hoort het fragment twee keer.

1

2

cd1 track 8

Van het volgende fragment staat de sopraanpartij onvolledig afgedrukt.

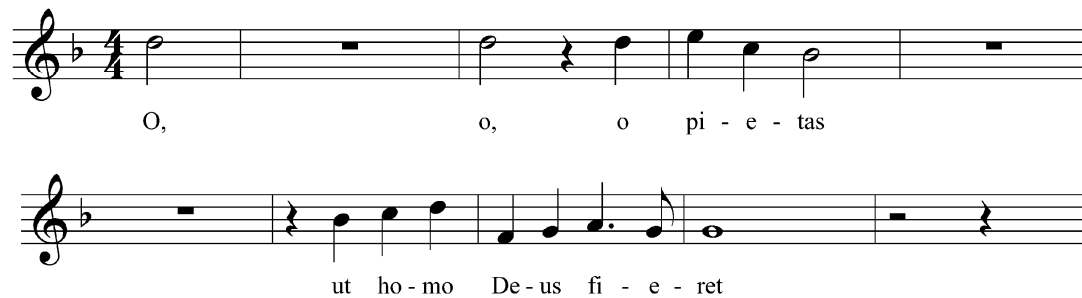

Ga - bri - el e - go sum. An - nun - ti - o vo - bis

- 2p 7 Noteer de ontbrekende noten (toonhoogte en ritme).
Je hoort het fragment vier keer.

cd1 track 9

Van het volgende fragment staat de sopraanpartij afgedrukt.

O, o, o pi - e - tas
ut ho - mo De - us fi - e - ret

Er ontbreken twee voortekens.

- 2p 8 Noteer deze voor de betreffende noten.
Je hoort het fragment drie keer.

F. Schubert - Pianotrio nr. 2, 2e deel

cd1 track 10

Dit vragenblok gaat over een deel uit een trio voor piano, viool en cello van Franz Schubert (1797 - 1828).

Na een inleiding van twee maten volgt het thema dat door de cello wordt gespeeld. Je kunt het thema opdelen in vier gedeeltes die hieronder in willekeurige volgorde staan afgedrukt.

1

2

3

4

- 1p 9 Geef met de cijfers aan in welke volgorde ze gespeeld worden. Het eerste cijfer is gegeven.

Inleiding van twee maten - 1 - ... - ... - tussenstuk van twee maten - ...

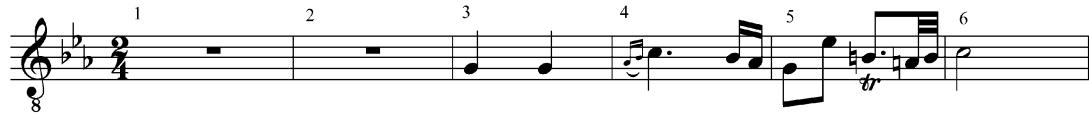
In het tussenstuk van twee maten klinkt een aantal keer een dalend interval.

- 1p 10 Welk interval is dat?
Je hoort het fragment drie keer.

.....

cd1 track 11

Van de eerste zes maten staat de cellopartij afgedrukt.

Het ritme van de pianopartij bestaat voornamelijk uit achtste notenwaarden.

In de maten 1, 2 en 6 worden ook andere notenwaarden gespeeld.

- 1p 11 Welk ritme wordt in de maten 1, 2 en 6 gespeeld? (Omcirkel het juiste alternatief.)

Je hoort het fragment twee keer.

A

B

C

D

cd1 track 12

Je hoort twee andere fragmenten waarin het begin van het thema wordt gespeeld.

- 3p 12 Benoem voor beide fragmenten de rol van elk instrument. Kies steeds één of twee uit de volgende: melodie, tegenmelodie, begeleiding.

Je hoort eerst twee keer fragment 1, daarna twee keer fragment 2.

fragment 1: viool

cello

piano

fragment 2: viool

cello

piano en

cd1 track 13

In het volgende fragment wordt drie keer het begin van het thema ingezet.

- 1p 13 Geef de technische term voor wat er bij de inzetten met de toonsoort gebeurt.
Je hoort het fragment één keer.

.....

cd1 track 14

Van het zojuist beluisterde fragment staan de laatste twee maten van de vioolpartij afgedrukt.

Je hoort deze twee maten met het vervolg.

- 1p 14 Welke notenwaarden spelen de viool en cello in dat vervolg?

.....

- 1p 15 Welke ritmische figuur wordt steeds door de piano gespeeld?

Je hoort het fragment drie keer.

.....

cd1 track 15

Let bij het volgende fragment op de vioolpartij en de lage (linkerhand)partij van de piano.

Tot twee maten voor het eind is er bijna steeds een bepaalde relatie tussen deze twee partijen.

- 1p 16 Geef de technische term voor deze relatie.

.....

- 1p 17 Geef de technische term voor de richting waarin deze partijen zich in de laatste twee maten ten opzichte van elkaar bewegen.

Je hoort het fragment drie keer.

.....

cd1 track 16

Van het slot staat de vioolpartij afgedrukt.

- 1p 18 In welke toonsoort staat dit fragment?

Je hoort het fragment één keer.

.....

Musical Hair - Walking in Space, 3-5-0-0

cd1 track 17

Dit vragenblok gaat over de nummers 'Walking in Space' en '3-5-0-0' uit de musical Hair uit 1968. Deze musical gaat over de levensstijl van een stel hippies en over liefde, maar is ook een protest tegen de rol van Amerika in de Vietnamoorlog.

De vragen 19 t/m 24 gaan over het nummer 'Walking in Space'.

Je hoort een fragment vanaf het begin, waarin de gitaar steeds een motief herhaalt. Dit motief staat hieronder afgedrukt op de toonhoogte waarop het voor het eerst klinkt.

Dit motief wordt soms op een andere toonhoogte gespeeld. De basgitaar speelt dit motief een aantal keren mee.

- 1p 19 Hoe vaak speelt de **basgitaar** dit motief mee op de **afgedrukte toonhoogte**? Laat het octaafverschil tussen gitaar en basgitaar buiten beschouwing. *Je hoort het fragment twee keer.*

cd1 track 18

Van de eerste zin van de zangpartij staan de melodie (ritmisch vereenvoudigd) en de tekst afgedrukt, van de tweede zin alleen de tekst. Beide zinnen bestaan uit vier onderdeeljes van twee maten, aangegeven met de letters a-b-c-d. Elk onderdeelje wordt door een andere stem gezongen.

1. Doors locked, _____ doors locked, _____ blinds pulled, _____ blinds pulled _____

2. Lights low, lights low, flames high, flames high

- 1p 20 Bij één onderdeelje is er in zin 2 een dalende kwartsprong. Welk onderdeelje is dat?

- 1p 21 Bij één van de onderdeeljes is de toonhoogte van zin 1 en zin 2 exact gelijk. Welk onderdeelje is dat? *Je hoort het fragment twee keer.*

cd1 track 19

In het volgende fragment speelt de basgitaar, met uitzondering van de laatste maat, steeds hetzelfde ritme.

1p **22** Noteer één maat van dit ritme.

1p **23** Welke notenwaarde wordt bijna voortdurend op de hi-hat gespeeld?
Je hoort het fragment drie keer.

.....

cd1 track 20

In het volgende fragment speelt de basgitaar per maat steeds hetzelfde ritme.

2p **24** Dit ritme staat afgedrukt, maar er ontbreken twee overbindingsbogen.
Noteer deze overbindingsbogen.
Je hoort het fragment twee keer.

cd1 track 21

De volgende vragen gaan over het nummer '3-5-0-0', dat gaat over de verschrikkingen van de oorlog in Vietnam. Het nummer is opgebouwd uit een intro en twee gezongen gedeeltes.

Je hoort de intro twee keer. Hierin creëert de gitarist een sfeer die associaties met oorlogsgeluiden oproept.

2p **25** Noem twee manieren waarop de gitarist dat doet.

1

2

cd1 track 22

De beide gezongen gedeeltes van dit nummer verschillen qua sfeer en muziekstijl sterk van elkaar. Zo bestaat het eerste gedeelte uit één couplet, terwijl het tweede gedeelte uit drie coupletten bestaat. Ook wordt er aan het begin van het tweede gedeelte gefluisterd gezongen.

- 3p **26** Geef aan de hand van nog drie aspecten aan hoe deze veranderde sfeer in het tweede gedeelte wordt verkregen. Laat tempo en dynamiek buiten beschouwing. *Je hoort eerst één keer het eerste gedeelte en daarna twee keer het tweede gedeelte.*

- 1
- 2
- 3

E. Grieg - Sigurd Jorsalfar suite, deel 1

cd2 track 1

Dit vragenblok gaat over een deel uit de Sigurd Jorsalfar suite van de Noorse componist Edvard Grieg (1843 - 1907). De muziek is gecomponeerd als toneelmuziek bij een literair drama over het leven van de Noorse koning Sigurd I. Het deel staat in een ABA vorm.

Het A-gedeelte begint met een thema van vier maten dat enigszins gevarieerd herhaald wordt.

- 2p **27** Noem twee verschillen tussen het thema en de herhaling. Ga bij je antwoord uit van de herhaling. Laat de dynamiek buiten beschouwing.

- 1
- 2

- 1p **28** Noem de technische term voor de speelwijze van de begeleidende strijkinstrumenten. *Je hoort het fragment drie keer.*

.....

cd2 track 2

Het volgende fragment is zes maten lang.

- 1p **29** Geef de technische term voor de wijze waarop de melodie-onderdelen in de **hoge** strijkerspartijen elkaar opvolgen. Beperk je tot maat 1 t/m 4.

.....

- 1p **30** Welke compositietechniek wordt toegepast tussen de **hoge** en **lage** strijkerspartijen onderling?
Je hoort het fragment twee keer.

.....

cd2 track 3

Van het begin van het B-gedeelte staat van maat 1 en 2 de melodie van de dwarsfluit genoteerd, van maat 3 en 4 de melodie van de hobo.

Deze melodie wordt herhaald. In de herhaling is er in de afgedrukte hobomelodie één verandering (een voorteken).

- 1p **31** Noteer het ontbrekende voorteken voor de betreffende noot.
Je hoort het fragment twee keer.

cd2 track 4

Het ritme van de **begeleidende** partijen uit het zojuist beluisterde fragment staat onvolledig afgedrukt.

- 2p **32** Noteer het ontbrekende ritme van de **begeleiding**.
Je hoort het fragment nog drie keer.

cd2 track 5

Je hoort het vervolg op het zojuist beluisterde fragment twee keer.

- 2p **33** Welke twee houten blaasinstrumenten spelen hierin mee?

..... en

cd2 track 6

Na een korte leestijd hoor je één keer het hele A-gedeelte.

- 1p 34 Welk alternatief geeft het vormschema hiervan correct weer? Een letter duurt vier maten. (Omcirkel het juiste alternatief.)
- A a - a' - b - a' - a'' - a''' - slot
 - B a - a' - b - a' - a'' - b' - slot
 - C a - a' - b - b' - a'' - a''' - slot
 - D a - a' - b - b' - a'' - c - slot

cd2 track 7

Je hoort het slot van het zojuist beluisterde fragment twee keer.

- 3p 35 Hoe wordt dit slot gerealiseerd (drie aspecten)?
- 1
- 2
- 3

M. Ravel - L'Enfant et les Sortilèges

cd2 track 8

Dit vragenblok gaat over gedeeltes uit 'L'Enfant et les Sortilèges' (Het kind en de betoveringen) van de Franse componist Maurice Ravel (1875 - 1937). Het verhaal gaat over een zevenjarig jongetje dat zich heel vervelend gedraagt. Als zijn moeder hem bestraft, koelt hij zijn woede op het meubilair in zijn kamer. Tot zijn schrik komen zijn spullen tot leven en beginnen zich tegen hem te keren.

Je hoort het begin één keer.

De melodie wordt gespeeld door twee dezelfde instrumenten.

- 1p 36 Welke instrumenten zijn dat?
-

Gedurende het hele fragment bestaan de samenklanken uit slechts twee verschillende intervallen. Maat 1 staat afgedrukt. Van beide intervallen zijn de eerstklinkende omcirkeld.

- 2p 37 Benoem deze twee intervallen.
- 1 2

cd2 track 9

In het volgende fragment zingt het kind dat het overal zin in heeft, behalve het maken van zijn huiswerk. De zangpartij vertoont kenmerken van een recitatief.

- 1p **38** Noem voor de zangpartij een kenmerk van een recitatief.
Je hoort het fragment één keer.

.....

cd2 track 10

In het volgende fragment is het kind heel erg boos en begint met allerlei spullen uit zijn kamer te gooien.

- 2p **39** Noem een manier waarop dit gedrag in de partij van de piano wordt verklankt.

.....

Noem een andere manier waarop dit gedrag in de partij van de houtblazers wordt verklankt.

.....

Laat de dynamiek buiten beschouwing.

Je hoort het fragment twee keer.

cd2 track 11

In het volgende fragment komen de meubels tot leven. Twee stoelen voeren al dansend een gesprek.

Van het begin van het fragment staat het ritme van de begeleiding afgedrukt, maar zonder maatstrepen.

- 1p **40** In wat voor maatsoort staat deze dans? (Omcirkel het juiste alternatief.)
Je hoort het fragment twee keer.

- A 2/4
- B 3/4
- C 6/8
- D 12/8

cd2 track 12

In het volgende fragment is een Chinees theekopje aan het woord. Het begin van de zangpartij staat afgedrukt. De tekst bestaat uit Chinese woorden en Chinees aandoende klanken.

Keng-ça-fou, Mah-jong, Keng - ça - fou Puis'kongkong - pran-pa, ça-oh - ra

Ook het gebruik van een bepaald soort toonladder draagt bij aan de Chinese sfeer.

- 1p 41 Welke soort toonladder is dat?
Je hoort het fragment één keer.

.....

cd2 track 13

Je hoort een gedeelte waarin een oude man het kind achtervolgt met het opsommen van getallen. Een kinderkoor doet ook mee. In het fragment wordt eerst naar een climax toegewerkt, die vervolgens snel wordt afgebouwd.

- 4p 42 Noem voor de **zang** twee manieren waarop naar de climax wordt toegewerkt.

1

2

Noem voor de **zang** tevens twee manieren waarop de climax wordt afgebouwd.

1

2

Laat in beide gevallen de melodierichting buiten beschouwing.

Je hoort het fragment drie keer.

The Eagles - Last Good Time in Town

cd2 track 14

Dit vragenblok is gebaseerd op de song 'Last Good Time in Town' van de Amerikaanse popgroep The Eagles. Deze groep is in 1972 opgericht. Na een lange stop is de groep in 2007 weer bij elkaar gekomen voor een reünie en een nieuw album.

Je hoort twee keer het begin van de instrumentale inleiding.

3p 43 Noem drie van de zes slaginstrumenten. Laat het drumstel buiten beschouwing.

1

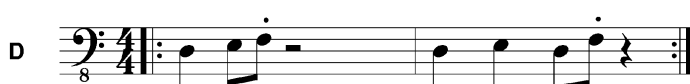
2

3

cd2 track 15

Je hoort één keer een ander gedeelte van de intro. Hierin herhaalt de basgitaar voortdurend een motief.

1p 44 Welk notenvoorbeeld geeft dit basmotief het beste weer? (Omcirkel het juiste alternatief.)

cd2 track 16

Van het begin van couplet 1 staat de tekst afgedrukt.

- 1 I like to go out every now and then a
- 2 I can't wait to do it again
- 3 But I haven't had the time
- 4 Lately

- 5 I like to step out every once in a while
- 6 I kind of like to do it in style
- 7 I haven't had the time
- 8 Lately

2p **45** Noteer, gelet op de melodie, met letters de vorm van dit couplet. De eerste letter is gegeven. Je hoeft geen accenten te gebruiken.

Dit fragment is grotendeels gebaseerd op het onderliggend akkoord van regel 1.

1p **46** Bij welke regel of regels wordt een ander akkoord gebruikt?
Je hoort het fragment drie keer.

.....

cd2 track 17

Van het slot van couplet 1 staat de tekst afgedrukt.

- 1 Lately I've been stayin' at home
- 2 Stayin' at home, stayin' at home
- 3 Workin' the crosswords, turn off the phone
- 4 Turn off the phone, turn off the phone

1p **47** Uit hoeveel verschillende tonen bestaat de melodie van regel 1 en 3?
Je hoort het fragment één keer.

.....

cd2 track 18

Je hoort het zojuist beluisterde gedeelte nog drie keer.

Het ritme van de gefluisterde regel 2 is gelijk aan dat van regel 4.

1p **48** Noteer het ritme (inclusief de rusten) van één van de regels 2 of 4.

cd2 track 19

Je hoort nog één keer het begin van couplet 1. Daarna hoor je twee keer het refrein.

- 3p **49** Noem drie verschillen tussen het refrein en het couplet. Eén antwoord moet betrekking hebben op de zang. Ga bij je antwoord uit van het refrein.

zang

overige

overige

cd2 track 20

Je hoort eerst een fragment van deze song waarin je achtereenvolgens de volgende, al eerder beluisterde onderdelen hoort:

- *het eerste gedeelte van een couplet*
- *het slot van een couplet*
- *een gedeelte van het refrein.*

Daarna hoor je één keer een langer fragment, waarin de gitaar een improvisatie speelt.

Deze improvisatie is gebaseerd op de **begeleiding** bij een of meer van bovengenoemde onderdelen.

- 1p **50** Welke onderdelen zijn dat achtereenvolgens?

.....

cd2 track 21

Je hoort twee keer het slot.

- 3p **51** Beschrijf hoe hierin naar het einde wordt toegewerkt (drie aspecten).

1

2

3

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.